

УДК 14: 572 + 575

Т. М. Карпенко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ЕТИЗАЦІЯ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ В УМОВАХ ТЕХНОГЕННИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

У статті автор аналізує зміни в ролі, яку відіграє етика в науковому дискурсі, як результаті техногенних цивілізаційних трансформацій. На основі взаємодії етики та техно-науки відбувається процес проліферації етичних теорій. Етичні цінності набувають першорядного значення серед цінностей науки. Це дозволяє стверджувати, що однією з головних тенденцій розвитку сучасного наукового дискурсу є його етизація, яка набуває справді всеохопного (тотального) характеру.

Ключові слова: етика науки, техно-наука, науковий дискурс, техногенні цивілізаційні трансформації.

Наука, технологія і техніка – важливі фактори, що змінюють соціально-економічні умови існування суспільства та окремої людини, за їх допомогою людина з вражаючою швидкістю перетворює навколишнє середовище і саму себе [1, 12]. Актуалізація етичної проблематики в контексті науки викликана певними закономірностями. В постнекласичний період розвитку науки не враховувати людський і соціокультурний (у тому числі аксіологічний) аспекти її функціонування і подальшого розвитку стає неможливим. Прогрес науки постійно породжує нові та незнайомі ситуації [напр.: 5, 74], коли традиційні концепції піддаються сумніву. Звичні, стійкі стереотипи чи життєві навички опиняються під загрозою. Швидкий розвиток науки і технології, здається, випереджає людську чуттєвість до моралі і здатність до суджень. Часто виникає драматична напруга між «гарними» і «поганими» застосуваннями нових наукових концепцій, теорій і методів; знову і знову постає проблема – хто повинен визначати, що добре, що погане? І хто має нести відповідальність за наслідки? «Коли ми потрапляємо у пастку віри – або, точніше, надії, – що техніка вирішить усі наші проблеми, ми фактично відрікаємося від дуже людського фактору – особистої відповідальності» [15, 82].

Завдяки вражаючим досягненням науки й техніки людство отримало у своє розпорядження небачені раніше потужні засоби [7, 89–90]. Розвиток технонауки, NBICS-конвергенція (за першими літерами галузей: N-нано, B-біо, I-інфо, C-когно, S-соціо, революція соціогуманітарних технологій), що відзначається новим способом мислення, дозволяє людині в процесі творчої перетворювальної діяльності створювати нові об'єкти, що не мають відповідників у природі. «У цьому полягає одночасно і сила сучасної технонауки, і приховані багаточисельні небезпеки, як бажані, так і непередбачувані наслідки. Тому її розвиток стає органічно пов'язаним з підвищеною соціальною відповідальністю і з включенням у саме «тіло» науки етичної проблематики, яка раніше приписувалася лише використанню наукових

результатів» [3, 40]. Тому саме зараз особливого значення і ваги набуває філософська та внутрішньонаукова рефлексія моральних аспектів як власне наукової діяльності, включаючи взаємини всередині наукового співтовариства, так і взаємовідносин науки та наукового співтовариства з суспільством у цілому. Тобто йдеться про виникнення такого розділу філософії як етика науки, що було зумовлено логікою науково-технічного поступу. Саме змінам у ролі, яку відіграє етика в науковому дискурсі, як результаті техногенних цивілізаційних трансформацій автор і присвячує цю статтю.

Наука як система знання сама по собі не є етичною чи не етичною. Вона тільки може вказати, як досягти певної мети, а якої мети досягти сьогодні неможливо. Однак сам науковець має визначати доцільність і корисність своєї праці. І тут слід керуватися не тільки науковими аргументами й роздумами, а насамперед моральними засадами, пам'ятати, що не будь-яка мета виправдовує засоби її досягнення. На думку С. Б. Кримського, «набуття сучасною наукою людиновимірних параметрів характеризує не її антропологізацію, чи навіть, суб'єктивізацію, а виступає парадигмацією людської діяльності» [12, 174].

У сучасному суспільстві, як ніколи раніше, гостро постало питання етизації науки. А вчений, який має сьогодні доступ до знань, повинен бути людиною з чіткими етичними критеріями і моральними принципами. Світова спільнота відповідає на поставлені виклики низкою заходів: створенням відповідних організацій, прийняттям декларацій, постанов, кодексів, проведенням асамблей тощо.

Українське суспільство також не є байдужим до проблем етики і моралі. Вимоги до моральних обов'язків вчених сформульовані у статті 5 чинного закону України «Про науку й науково-технічну діяльність». Велику увагу проблемам етики приділяє спільнота медиків і біологів України. Крім того, Центр Досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки імені Г. М. Доброва НАН України і громадська організація «Українська федерація вчених» винесли на обговорення проект кодексу наукової етики [9, 31–38], в якому зроблено спробу узагальнити світовий досвід та практику розв'язання етичних проблем у науці. У наукових колах циркулюють й інші проекти. У Львові, наприклад, видано переклад «Кодексу честі науковця», розробленого Етичним комітетом Польської академії наук. Значний внесок у дослідження сучасного етапу розвитку науки, перспектив та можливих наслідків науково-технологічного поступу для соціуму та людини зробили В. А. Кордюм, В. С. Лук'янець та інші. Особлива увага приділяється дослідниками проблемі етики науки, а також появі новітніх галузей етичного знання: екологічної етики, біоетики, нооетики тощо (С. В. Вековшиніна, В. М. Запорожан, В. Ф. Чешко та інші).

Мораль і наука є різними формами суспільної свідомості. Мораль спрямована на формування цілей, прагнень і правил поведінки в житті, передбачає особистісний вибір вчинків між полюсами добра і зла. В той же

час, мораль має універсальний характер. Звичайно, мораль перебуває у багатосторонніх зв'язках з іншими формами суспільної свідомості – філософією, релігією, естетикою, правом, політикою. Однак це не применшує визначної ролі індивідуальної свідомості і відповідальності самої людини. Вищим законом, або так званим «золотим правилом» моралі є постулат, що з невеликими варіаціями входить до моральних заповідей багатьох народів і релігій: «Чини з іншими людьми так, як ти бажав би, щоб чинили з тобою».

Моральні засади дають можливість людині контролювати і внутрішньо мотивувати свої дії, самостійно обґрунтовувати і визначати лінію поведінки в різних суспільних і життєвих ситуаціях. З погляду моралі оцінюються не лише практичні дії людини, її вчинки, але й її мотиви та наміри.

Наука – це постійний діалог людини з природою, метою якого є пошук істини і здобуття нових знань (а з формуванням технонауки сюди ще додається практичне творче перетворення дійсності). Влада над природою може стати руйнівною і для природи, і для людини, що є особливо наочним на прикладі застосування сучасних високих технологій. Виникає реальна небезпека незворотних змін, що можуть поставити під загрозу саме існування планети Земля. За словами М. Ю. Савельєва, «...сфера моралі, що традиційно обмежувалася міжособистісними стосунками, нині включає в себе не лише діяльність соціуму, але й технологічний і виробничий простір, що створюються в процесі цієї діяльності» [18, 92].

Людство давно звернуло увагу на певні діалектичні суперечності між наукою і мораллю, наукою й етикою. Зокрема, ще Арістотель застерігав: «Хто рухається вперед у науках, але відстає в моралі, той більше йде назад, ніж уперед». Отже, наука й етика повинні розвиватися узгоджено, причому етика має стати контрольним механізмом для наукової діяльності. Світ є носієм спільної еволюції людини та навколишнього природного середовища. Приймаючи ті або інші рішення, ми маємо пам'ятати, що у майбутньому вони можуть вплинути на життєдіяльність людства. Це накладає велику відповідальність на вчених як на найбільш освічених членів суспільства за наслідки, зумовлені їхніми науковими здобутками, висновками та вчинками.

В цих умовах актуальною відповіддю на ситуацію, що склалася, є зростання в межах філософії значення такої галузі внутрішньонаукової та філософської рефлексії як етика науки. Вона формулює свої вимоги, виходячи з високої оцінки ролі науки в житті суспільства, у збереженні та розвитку культури, обстоюванні істини і постає системою моральних норм і правил, які регулюють дії та взаємовідносини науковців, їхню моральну відповідальність перед суспільством за нехтування можливими негативними наслідками нерозумного використання результатів певних досліджень. Етика науки охоплює правила та норми професійної етики. Це не лише загальні моральні засади, а й норми, що впливають з великої соціальної ролі. В межах цієї філософської дисципліни розроблено наступні вимоги щодо професійної діяльності науковців: бездоганне виконання своїх фахових обов'язків; діяльне ставлення до світу, скероване на досягнення певних

цінностей, засад та ідеалів; повага до людини незалежно від її становища в суспільстві; обстоювання істини; побудова висновків на основі ретельно перевірених фактів, надійно встановлених законів природи; дотримання принципу «не зашкодь природі», адже не кожна мета виправдовує засоби її досягнення; використання науки на благо суспільства; відмова від ризикованих експериментів, особливо великомасштабних; уважне ставлення до конструктивної критики, тверезе сприйняття порад; проведення дискусій у такій формі, щоб вони не переростали в неприязнь або ворожість; особиста і професійна чесність; поширення знань та застережень від нерозумного використання досягнень науки й техніки; поєднання наукової сумлінності з особистою чесністю, засудження кон'юнктури, кар'єризму, монополії наукових шкіл; активна боротьба з псевдонаукою, особливо в часи соціального бродіння в суспільстві, коли з'являється безліч «пророків», «ясновидців», «екстрасенсів» [14, 3–9].

Кожен учений як член суспільства має виконувати не тільки вимоги професійної етики, а й дотримуватися загальних моральних норм. Особливості моралі вченого полягають у тому, що його знання, професіоналізм та вміння повинні зростати разом зі свободою його волі. А свобода волі потребує культури, гуманності, самодисципліни, скромності тощо. Свобода вченого має виявлятися в стійкості проти згубних впливів споживацької моралі, розпусти, агресивності, егоїзму тощо. Загальнолюдські гуманістичні цінності мають стояти на більш високу шабелі ніж дослідницькі, а професіоналізм вченого повинен включати високий моральний рівень як невідемну рису.

Для чіткого визначення моральної відповідальності науковців було запропоновано проект Кодексу честі вченого. Він містив такі моральні імперативи: використовувати наукові дослідження на благо людства; підтримувати міжнародний характер і деідеологізацію науки, тобто ненав'язування їй будь-якого світогляду; максимально прагнути до об'єктивності в наукових дослідженнях і розробках, протидіяти спробам спотворення наукових знань; сприяти підвищенню культури наукових дискусій, спираючись на основні засади: прагнення до об'єктивної істини як єдиної мети та повага до опонента попри його вчений ступінь, звання, соціальний статус; у разі аварій і надзвичайних ситуацій надавати допомогу державі, суспільству і потерпілим у межах своїх можливостей як ученого і громадянина; боротися проти наукової нечесності, плагіату й антинаукових поглядів, спроб обмежити свободу наукових досліджень, можливість використати їх результати для підготовки до війни та реалізації злочинних намірів [16, 22].

Звичайно, є досить позитивним той момент, що робляться спроби закріпити моральні норми в низці документів. Але кодекс етики науковця – не як декларативний документ, а як утвердження моральних засад дослідницької діяльності вирішальною мірою залежить від рівня загальної культури, духовності і моралі громадянського суспільства, такого суспільства, яке

здатне контролювати владу і застерігати її від спокус використовувати наукові дослідження на шкоду людській спільноті чи навколишньому природному середовищу.

При вивченні ціннісного і морального аспектів науки як системи діяльності увага дослідників спрямовується на науковий етос. Етос науки складається з двох кіл – внутрішнього та зовнішнього. Внутрішнє коло – це норми, цінності і правила, які регулюють поведінку вчених у межах їх власного співтовариства. До них відносяться: методологічні норми та процедури наукового пошуку; методика проведення експериментів; оцінка результатів наукової діяльності та ідеали наукового дослідження; етичні імперативи наукового співтовариства. Зовнішнє коло – співвідношення науки і вчених із застосуванням їх відкриттів у практичному повсякденному житті.

Внутрішній етос науки, сформований на основі застосування до наукової діяльності етичного оцінного поділу явищ на «добро» і «зло», включає наступні принципи: а) самоцінності істини; б) новизни наукового знання як мети і вирішальної умови успіху вченого; в) повної свободи наукової творчості; г) абсолютної рівності усіх дослідників «перед особою істини»; д) наукові істини – загальне надбання; е) вихідного критицизму і т. ін.

Зазначені вище основні принципи внутрішнього етосу науки породжують безліч менш об'ємних, але більш «технічних» вимог до діяльності вченого. Серед останніх: обов'язковість для наукових праць посилань на авторство тих або інших ідей, прозорість методів отримання кінцевих результатів, відповідальність за вірогідність наданих даних тощо. Призначення всіх цих принципів і норм – самозбереження науки і її можливостей у пошуках істини.

Друге коло наукового етосу, як ми вже зазначали, це зовнішні моральні настанови. «Науковий етос постнекласичної науки включає не тільки внутрішньонаукові цінності (такі як наприклад, націленість на пізнання істини та приріст знання), але й загальнолюдські цінності» [11, 54].

На нашу думку, найважливіше коло проблем, пов'язаних з моральною регуляцією наукової творчості, виникає в ХХ столітті у зв'язку з перетворенням науки на безпосередню продуктивну силу і набуттям нею впливу планетарного масштабу. Особливе значення, якого набуває моральний бік науково-дослідної діяльності випливає з того несуперечливого факту, що остання позначається на інтересах людства в цілому не завжди позитивно. Тому внутрішньонаукові цінності обов'язково мають доповнюватися цінностями «зовнішніми», загальнолюдськими. Свобода наукової творчості також має бути зсередини детермінована необхідністю прийняття обмежень, пов'язаних з можливими негативними наслідками наукових досліджень. Якщо необхідність цих обмежень зрозуміла і прийнята добровільно, свобода наукового пошуку зберігається.

Звичайно, суспільство не може чекати, поки весь учений світ усвідомить необхідність самообмежень. Тому суспільство вводить правові обмеження на потенційно соціально небезпечні дослідження й експерименти.

Однак юридичні заборони не вирішують проблеми повністю, оскільки навряд чи вони зможуть зупинити наукових або політичних авантюристів. У якомусь сенсі етичні обмеження більш надійні, оскільки вбудовані у внутрішні психологічні механізми поведінки людей. Тому правова регуляція науково-дослідної діяльності не скасовує і навіть не зменшує необхідності регуляції моральної. Тільки особиста моральна відповідальність ученого за можливі несприятливі наслідки його експериментів, розвинене почуття морального обов'язку можуть послужити надійним гарантом запобігання трагічним соціонауковим колізіям.

Отже, об'єктом дослідження етики науки стали моральні проблеми, що стосуються не лише проведення досліджень, але й інших аспектів діяльності вченого. Сила знання, як з'ясувалось, може виявити себе і як добро, і як зло. А відрізнити одне від іншого і допомагає етика науки, яка нині прагне до *тотального* охоплення своїм впливом наукового дискурсу.

Водночас прогрес науки та технології уже створив і створюватиме в майбутньому нові ситуації, для орієнтації в яких нинішні норми не завжди придатні. Науково-технічний прогрес відкриває також нові можливості для людської діяльності, і тому індивід іноді повинен робити вибір у таких ситуаціях, які в минулому взагалі знаходилися поза людськими можливостями [10, 187]. У зв'язку з виникненням новітніх галузей науки та технологій, предмет яких вимагає нового осмислення онтологічних засад, виникли нові галузі етики – біоетика, екологічна етика, техноетика, комп'ютерна етика та інші, тобто відбувається процес *проліферації* (помноження) етичних теорій в етиці науки. Предметом їх уваги стає низка моральних проблем біомедичних, екологічних і генетичних досліджень тощо.

Біоетика є галуззю міждисциплінарних досліджень, спрямованих на осмислення, обговорення та розв'язання моральних проблем, породжених новітніми досягненнями біомедичної науки і практикою охорони здоров'я. Як відзначає С. В. Пустовіт, біоетика є особливим видом постраціонального кентаврового знання. У філософії науки це поняття означає єдність якісно різномірних елементів наукового знання, які частіше за все протистоять одне одному. Вона поєднує не тільки різномірні за походженням і складністю елементи, теоретичні і праксеологічні складові однієї чи то споріднених галузей, але й фрагменти, теорії, концепти, запозичені в різноманітних сферах природничого і гуманітарного знання. «Структурована своїми принципами: повага до автономії та гідності особистості, справедливості, цілісності, відповідальності тощо, вона формує новий тип постраціонального знання, яке знаходиться «ніби» в проміжку між теорією і практикою, науковим експериментом і рефлексією, інтуїцією і нормативними принципами» [17, 158].

В цілому біоетика в даний час існує і функціонує скоріше як поле проблем, що невпинно розширяється і ускладнюється, а тому, як правило, не мають простих і однозначних рішень і мають як когнітивний і технічний, так і етичний і ціннісний зміст, ніж як наукова дисципліна із строгим і

загальноприйнятим концептуальним апаратом. Існує декілька напрямів біоетики, однак найбільш розробленими є медична та екологічна біоетика. Це обумовлено тим, що саме ці два напрями безпосередньо торкаються здоров'я та життя людини й середовища її існування.

З кожним роком стає дедалі очевиднішим, що проблеми біоетики набувають вираженого міждисциплінарного характеру і тому мають охопити всі основні напрями діяльності людства. Таким чином, біоетику можна розглядати як вищий ступінь інтеграції природничих і гуманітарних наук, спрямованих на збереження довкілля для майбутніх поколінь.

Вчені також обговорюють питання про існування особливої екологічної етики. Перші ознаки майбутньої тотальної кризи у відносинах соціум – природа з'явилися на межі XIX – XX століть [2, 5]. Екологічна етика, що виникла як відповідь на виклик глобальних загроз сучасності, перш за все екологічної кризи, пропонує ціннісну переорієнтацію свідомості в дусі поваги і любові до природи, відмови від переважаючих зараз консюмеристських настанов суспільства.

Творча діяльність людини в природі є цілком виправданою. Проте етична «оглядка» на навколишнє середовище важлива для того, щоб сприймати світ як благо і піклуватися про природу як про порядкування «будинку». Екологічне мислення допомагає ставитися до природи з любов'ю та повагою, тим самим тісно стикаючись з морально-етичною сферою людини.

Оскільки останнім часом наука та техніка тісно пов'язані одна з одною у суспільній свідомості, то закономірним є виникнення ще однієї галузі етики – техноетики, яка «спрямована на вироблення критеріїв оцінки відповідального використання і розповсюдження технічних пристроїв (і технологій) ... Техноетика спирається на традиційні релігійні та культурні засади для створення норм, що регулюють відношення людини до нових технічних пристроїв, а також до наукових досліджень» [13, 37].

Окремо відстоїть комп'ютерна етика, яка, по суті, пов'язана з вирішенням прикладних проблем переважно в тих галузях, відносини в яких не регулюються законодавчо. Її ціль полягає в тому, щоб досягти практично застосовного рішення на основі деяких етичних принципів і правил узагальненого характеру, але важливе місце посідає й аналіз конкретних випадків. Найбільш яскраве своє втілення комп'ютерна етика одержала в галузі розробки моральних кодексів. Зміст окремих кодексів відрізняється один від одного, але в їхній основі лежить деякий інваріантний набір моральних установок, які умовно можуть бути зведені до наступних: не використовувати комп'ютер з метою зашкодити іншим людям; не створювати перешкод і не втручатися в роботу інших користувачів комп'ютерних мереж; не користуватися файлами, не призначеними для вільного використання; не використовувати комп'ютер для злочинства; не використовувати комп'ютер для поширення хибної інформації; не використовувати крадене програмне забезпечення; не привласнювати чужу інтелектуальну власність; не

використовувати комп'ютерне устаткування або мережні ресурси без дозволу або відповідної компенсації; думати про можливі суспільні наслідки програм, що Ви пишете або систем, що Ви розробляєте; використовувати комп'ютер із самообмеженнями, що показують Вашу ввічливість і повагу до інших людей [4, 91–94].

Спираючись на ноосферні ідеї (ноосферу можна визначити як інтегровану сферу відповідальності людини за коеволюцію соціуму і середовища його існування [8, 34]), деякі науковці наголошують на появі нової етики – нооетики. Головна вимога нооетики полягає в тому, щоб гуманістичні цілі завжди переважали над науково-дослідницькими, комерційними, споживацькими [6]. Становлення і розвиток нооетики модифікуватиме діяльність людини з урахуванням пріоритетів ноосфери, біосфери, а зрештою, і конкретної людини. Тому нооетика, як вищий щабель біоетики, органічно входить до цінностей загальнолюдської етики, стає її невід'ємною частиною.

Наука містить у собі потенціал для розробки засобів, достатніх для подолання сучасної кризи [8, 40]. Мегапроблема людства полягає в тому, щоб розробити стратегію застосування потенціалу науки в розв'язанні глобальних проблем. Це є одним із завдань сучасної філософії. При цьому різко зростає роль ціннісного фактору в розв'язанні глобальних проблем.

Ми повинні усвідомлювати обмеженість сучасної науки в порівнянні зі складною, багатовекторною взаємозалежною структурою оточуючого нас світу. У цьому зв'язку актуальним залишається обмеження масштабного застосування всіх тих технологічних і біотехнологічних проектів, віддалені наслідки яких сучасна наука ще не в змозі спрогнозувати. Наука усвідомлює необхідність комплексного підходу до проблем збереження навколишнього середовища, здійснення нових природоперетворювальних проектів з урахуванням наукового знання, накопиченого людством у всіх його галузях.

Феномен утвердження етичної духовності, моральної політики і морального світу є характерною рисою соціально-історичного прогресу у XXI столітті. Більше того, на порядок денний нашого часу знову ставиться ідея мудрості у її етичному витлумаченні. Особливістю такої мудрості є радикальна перевага людських цінностей перед будь-якими інтелектуальними спокусами і вигодами. Вона тяжіє не до логічного успіху, як такого, але до ситуацій, виграшних з погляду утвердження етично і гуманістично значущого. «З двох проблем, одна з яких передбачає швидкий успіх, але ціною відхилення від моральних критеріїв, а інша вимагає важких і більш затратних зусиль, але збільшує шанси утвердження добра і справедливості, остання завжди повинна бути найкращою» [12, 187–188].

Отже, науково-технічний прогрес, увійшовши в нову еру свого розвитку, вступив у кореляцію із загальнолюдськими та суспільними цінностями. Це породило нові види філософської рефлексії наукового знання. Виникають принципово нові галузі етичного знання. Тобто на основі взаємодії етики та техно-науки відбувається процес проліферації етичних теорій. Етичні цінності набувають першорядного значення серед цінностей

науки. Це дозволяє стверджувати, що однією з головних тенденцій розвитку сучасного наукового дискурсу є його етизація, яка набуває справді всеохопного (тотального) характеру.

Отже, етика відіграє роль чинника міждисциплінарного синтезу в науковому дискурсі в умовах техногенних цивілізаційних трансформацій. Основною особливістю цієї ролі є наскрізна етизація відповідного дискурсу та процес проліферації етичних теорій. Науково-технічний прогрес постає детермінуючим чинником досліджуваних процесів. Зміст і методологічна роль множини нових етичних теорій, що проліферується, має стати предметом подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева И. Ю. «Технолюди» против «постлюдей»: НБИКС-революция и будущее человека / И. Ю. Алексеева, В. И. Аршинов, В. В. Чеклецов // Вопросы философии. – 2013. – № 3. – С. 12-21.
2. Гардашук Т. В. Концептуальні параметри екологізму / Тетяна Василівна Гардашук. – К. : ПАРАПАН, 2005. – 200 с.
3. Горохов В. Г. Наноэтика: значение научной, технической и хозяйственной этики в современном обществе / В. Г. Горохов // Вопросы философии. – 2008. – № 10. – С. 33–49.
4. Дедюлина М. А. Прикладная этика / Марина Анатольевна Дедюлина, Елена Викторовна Папченко. – Таганрог: Технологический институт ЮФУ, 2007. – 112 с.
5. Емелин В. А. Вавилонская сеть: эрозия истинности и диффузия идентичности в пространстве интернета / В. А. Емелин, А. Ш. Тхостов / Вопросы философии. – 2013. – № 1. – С. 74–84.
6. Запорожан В.Н. Путь к ноэтике / Валерий Николаевич Запорожан. – О.: Одесский гос. мед. ун-т, 2008. – 284 с.
7. Казютинский В. В. Близок ли "Век Науки" к завершению? / Вадим Васильевич Казютинский // Вопросы философии. – 2013. – № 3. – С. 80–90.
8. Карпенко В. Є. Методологічна роль гуманістично-ноосферної концепції у розв'язанні глобальних проблем сучасності: дис. ... канд. філос. наук: 09.00.09 / Карпенко Віталій Євгенович. – Чернівці, 2008. – 172 с.
9. Кодекс наукової етики // Наука та наукознавство. – 2005. – № 3. – С. 31–38.
10. Кохан В. Наука як цінність та морально-етичні проблеми її сучасних досліджень / В. Кохан, А. Маковецький // Філософія та методологія гуманітарних наук: історія, концепції, можливості. Матеріали наукової конференції. – Чернівці: Рута, 2005. – С. 183–188.
11. Кочубей Н. В. Становление этоса постнеклассической науки / Наталия Васильевна Кочубей // Філософські науки. – Суми, 2009. – С. 50–56.
12. Кримський С. Б. Запити філософських смислів / Сергій Борисович Кримський. – К. : Парапан, 2003. – 240 с.

13. Миронов А.В. Наука, техника и технологии: техноэтический аспект / Андрей Витальевич Миронов // Вестник Московского университета. Серия 7. Философия. – 2006. – № 1. – С. 26–41.

14. Наумовець А. Проблеми сучасності і мораль науковця / А. Наумовець, М. Находкін. // Вісник НАН України. – 2006. – №5. – С. 3–10.

15. Нейсбит Д. Мегатренды / Джон Нейсбит; пер. с англ. М.Б. Левина – М. : АСТ: Ермак. – 2003. – 380, [4] с. – (Philosophy).

16. Ольховський В. С. Про академічну свободу і моральний вибір / Владислав Сергійович Ольховський // Вісник НАН України. – 2007. – № 5. – С. 19-23.

17. Пустовит С.В. Биоэтика как особый тип пострационального кентаврового знания / Светлана Витальевна Пустовит // Філософські науки. – Суми, 2009. – С. 157–164.

18. Савельев М. Ю. К вопросу об определении глобальной этики / М.Ю. Савельев // Практична філософія. – 2006. – № 2 (20). – С. 92–98.

РЕЗЮМЕ

Т. М. Карпенко. Этизация научного дискурса в условиях техногенных цивилизационных трансформаций.

В статье автор анализирует изменения в роли, которую играет этика в научном дискурсе, как результате техногенных цивилизационных трансформаций. На основе взаимодействия этики и техно-науки происходит процесс пролиферации этических теорий. Этические ценности приобретают первоочередное значение среди ценностей науки. Это позволяет утверждать, что одной из главных тенденций развития современного научного дискурса является его этизация, которая приобретает действительно всеохватывающий (тотальный) характер.

Ключевые слова: этика науки, техно-наука, научный дискурс, техногенные цивилизационные трансформации.

SUMMARY

T. M. Karpenko. Ethization of Scientific Discourse in Conditions of Techno-generated Civilizational Transformations.

In the article the author analyzes the change of role of ethics in scientific discourse caused by techno-generated civilizational transformations. On the basis of ethics and techno-science interaction there happens the process of ethic theories proliferation. Ethic values acquire prior meaning among science values. This allows to state that one of the main tendencies of modern scientific discourse development is its ethization which acquires really total character.

Key words: ethics of science, techno-science, scientific discourse, techno-generated civilizational transformations.